

Oppdrag 4-08 Læremidler 2008: Rapportering fra fylkeskommunene om status for læremiddelleveranser ved skolestart

Utdanningsdirektoratet viser til oppdragsbrev 4-08 læremidler, deloppdrag "Rapportering fra fylkeskommunene".

Direktoratet har gjennomført en spørring blant fylkeskommunene i to deler. Den første delen dreide seg om rutiner for innkjøp av læremidler til skolestart 2008. KD fikk rapport om dette 15.april 08. Den andre delen av spørringen dreier seg om status for fylkeskommunenes og skolenes innkjøp ved skolestart 2008. Det ble sendt ut en epost til fylkeskommunene den 12.august 08 med svarfrist 29. august. Rapporteringen ble foretatt elektronisk. Alle fylkeskommunene har svart.

Ble læremidlene levert til avtalt tid?

Ja	Nei
6	13

I de tilfellene læremidlene i liten grad ble levert til avtalt tid, ble følgende grunner oppgitt, og for et visst antall fag (gjennomsnitt).

Årsak	Antall fylker	Antall fag
Bokmålsutgaven av læremiddelet var ikke ferdigstilt	12	2-70 fag
Nynorskutgaven av læremiddelet var ikke ferdigstilt	6	Ca 20 fag
Det finnes ikke læremidler i faget	7	Ca 20 fag
Det finnes ikke parallellutgave på nynorsk i faget	3	Ca 20 fag
Andre årsaker:		
Midlertidig utsolgt	5	
Feilbestillinger	1	
Sen bestilling	1	
Leveringsproblemer, logistikk	2	
Problem med å bestille enkelte nynorskbøker	1	

En av de som har fått levert læremidlene til avtalt tid, sier at de var kjent med utsatte ferdigstillingsdatoer og midlertidig utsolgte varer, og derfor ikke regner dette som forsinkelse fra leverandøren. Fylkeskommunene nevner flere fag som mangler læremidler, enten i det hele tatt, eller på nynorsk. Det er stor variasjon i hvor mange fag fylkeskommunene svarer årsaken til at læremiddelet ikke er levert eller ferdigstilt.

Postadresse:

Postboks 2924 Tøyen, 0608 Oslo

Besøksadresser:

Kolstadgata 1, Oslo
Britveien 4, Molde
Parkgata 36, Hamar

Telefon:

+47 23 30 12 00

Telefaks:

+47 23 30 12 99

E-post:

post@utdanningsdirektoratet.no

Internett:

www.utdanningsdirektoratet.no

Bankgiro:

7694 05 10879

Org.nr.:

NO 970 018 131 MVA

Ble det kjøpt inn læremidler som ikke foreligger på begge målformer til samme tid og samme pris?

Ja	Nei
13	6

Svarene fordeler seg slik:

Akershus fylkeskommune	Ja
Aust-Agder fylkeskommune	Ja
Buskerud fylkeskommune	Ja
Finnmark fylkeskommune	Ja
Hedmark fylkeskommune	Nei
Hordaland fylkeskommune	Ja
Møre og Romsdal fylke	Ja
Nord-Trøndelag fylkeskommune	Ja
Nordland fylkeskommune	Ja
Oppland fylkeskommune	Ja
Oslo kommune	Nei
Rogaland fylkeskommune	Ja
Sogn og Fjordane fylkeskommune	Ja
Sør-Trøndelag fylkeskommune	Nei
Telemark fylkeskommune	Ja
Troms fylkeskommune	Nei
Vest-Agder fylkeskommune	Nei
Vestfold fylkeskommune	Nei
Østfold fylkeskommune	Ja

Fylkeskommunene svarer først og fremst på hva som er kjøpt inn av trykte læremidler. En fylkeskommune svarer at mange store forlag ikke har nynorske versjoner digitalt.

De som svarer "ja" til at de har kjøpt inn læremidler som ikke foreligger på begge målformer til samme tid og pris, har ulike begrunnelser for dette:

"Svaret på spørsmålet over er svært usikkert. Mange av våre skoler har kun bokmålelever og har derfor ikke undersøkt om boka også finnes på nynorsk. Av bestilte lærebøker får vi oppgitt at 4 ikke var ferdigstilt på nynorsk." (Aust-Agder)

"[to titler, én grunnbok og ett studiehefte] kom 14 dager etter bokmålsutgaven" (Buskerud)

"Det er skulane sjølv som bestiller læremiddel. Vi har ikkje fullgod oversikt, men erfaringa er at det i einssilde tilfelle er nytta læremiddel som berre er på ei målform fordi det ikkje eksisterer noko alternativt læremiddel i faget" (Hordaland)

"På grunn av ulik utgivingsdato, spesielt kjemi og fysikk, men i mange yrkesfag ligg det ikkje føre nynorskutgåve i programfag." (Møre og Romsdal)

"2 skoler svarte ja, 11 skoler svarte nei. Trykte læremidler: Historie, fysikk, kjemi, biologi, samfunnsfag og religion" (Telemark)

Andre nevner programfag hvor det ikke finnes nynorskutgave, eller ramser opp fag hvor nynorskutgaven kom senere enn bokmålsutgaven. Sogn og Fjordane lister opp en lang rekke fag hvor de ikke har fått nynorskutgave, mens andre fylkeskommuner erfarer at flere av de samme fagene ikke har læremidler i det hele tatt, verken på bokmål eller på nynorsk.

Noen av fylkeskommunene problematiserer kravet om at kun læremidler som finnes i parallelle utgaver skal kjøpes inn:

"Alle skolene har fått melding om at kun læremidler som foreligger på begge målformer skal kjøpes inn. Dette har nok ikke vært fulgt opp 100% - behovet for læremiddel har vært mer styrende." (Finnmark)

"Det er gitt informasjon om at lærebøker som finnes på begge målformene skal prioriteres. Men i enkelte fag finnes det bare bøker på bokmål. Elevene har lovfestet rett til å få læremidlene på den målform eleven ønsker. Leverandør lover at bøkene skal leveres på begge målformer, men hva hjelper det når forlagene ignorerer både lover og avtaler?" (Rogaland)

"Som det går fram av rapporten har skolene bestilt læreverk som ikkje finst på begge målformer. Dette vert dei i mange tilfelle "tvinga" til når alternativet er å klare seg utan lærebøker eller å motta lærebøker lenge etter skulestart. Det er vanskeleg å sjå kva reelle verkemiddel fylkeskommunen har for å sikre at læremiddel vert produsert til rett tid og på begge målformer." (Sogn og Fjordane)

Hvilken informasjon har gått ut til skolene om innkjøp av læremidler som foreligger på begge målformer?

Tiltak	Antall fylker
Informasjon om opplæringslovens krav sendt til skolene (brev, epost, videresending av informasjon fra Udir og KD, informasjonsmøter o.a.)	10
Skolene/skoleledelsen skulle ivareta dette kravet ved innkjøp	2
Ingen spesiell informasjon er gitt om dette	7

Ni fylkeskommuner nevner ikke noe om spesiell informasjon til skolene om opplæringslovens krav om at læremidlene skal foreligge på begge målformer: Oslo kommune, Hedmark, Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Telemark, Troms fylkeskommuner, rapporterer ikke om noen konkrete tiltak for å følge opp at læremidlene som kjøpes inn, foreligger på begge målformer. Aust-Agder og Vest-Agder sier at dette skal skolene ha egne rutiner for.

Utdanningsdirektoratet merker seg at fire av disse er blant de seks som svarer "nei" på spørsmålet om det ble kjøpt inn læremidler som ikke foreligger på begge målformer til samme tid og pris. Det kan tenkes at noen av dem egentlig skulle ha svart "ja" på spørsmålet. Vestfold fylkeskommune kommenterer for eksempel at skolene bestiller hovedsakelig på bokmål, og derfor i liten grad er oppmerksomme på problematikken.

Østfold fylkeskommune beskriver systemet for å følge opp innkjøp av læremidler som foreligger på begge målformer. Deler av svaret gjengis her, og viser at selv et system for oppfølging ikke nødvendigvis garanterer et ønsket resultat, når det er skolene som har ansvar for bestillingene. Etter direktoratets presiseringer om opplæringsloven og skoleeiers ansvar, sendte fylkeskommunen ut et brev til alle rektorer og medlemmene i en egen arbeidsgruppe for innkjøp av læremidler med representanter for hver fylkeskommunal videregående skole i Østfold. Opplæringsavdelingen presiserer til skolene:

- Skoler som primært ønsker å kjøpe bøker hvor det ikke vil foreligge parallellutgaver (bokmål/nynorsk), bes om å vurdere alternative løsninger.
- Mener skolen at man ikke har tilfredsstillende alternative løsninger til et læreverk som kun foreligger på bokmål, må melding om dette gis til [kontakt på Opplæringsavdelingen] på e-post straks en slik situasjon avdekkes. Skolene vil (om mulig etter en dialog) få en rask tilbakemelding om hvordan man da skal forholde seg, ikke minst hvis dette gjelder en bestilling knyttet til 1. hovedbestillingsrunde.
- Når det gjelder fag/programområder hvor det mangler læremidler, helt eller delvis, vises det til tidligere avklaringsrunder om at skolene selv må finne en forsvarlig pedagogisk løsning.

Fylkeskommunen legger imidlertid til i rapporteringen til direktoratet: "Skolene ble oppfordret til å ta kontakt med Opplæringsavdelingen for spørsmål eller kommentar. Ingen skoler henvendte seg til Opplæringsavdelingen som følge av ovennevnte henvendelse." Det ser ut til at fylkeskommunene generelt bør gi enda klarere beskjed til skolene om opplæringslovens krav om hvilke læremidler som kan benyttes.

Hvilken informasjon har gått ut til skolene om avtalene som er inngått med leverandørene?

Alle fylkeskommunene, unntatt Troms og Finnmark, oppgir at de har gitt grundig informasjon til skolene om avtalene med leverandørene. Informasjon har gått via brev, epost og informasjonsmøter. Troms nevner ingenting om slik informasjon er gitt. Finnmark har ikke inngått fellesavtaler med leverandør. Dette har vært opp til hver enkelt skole.

Hva er fylkeskommunens erfaringer med årets innkjøpsprosess?

Svarene fra fylkeskommunene kan oppsummeres slik:

Erfaring	Antall fylker
Overveiende god	10
Bedre enn i 2007	8
Variierende / dårlig	2

Erfaringene har vært overveiende gode. Leveransene har stort sett kommet i tide, og de har fått god informasjon om forsinkelser. Men fylkeskommunene trekker frem noen mindre gode erfaringer:

- i mange fag finnes det ikke nye læremidler i henhold til læreplanene
- forsinkede utgivelser skaper frustrasjon i skolene
- i flere fag finnes det ikke nynorskutgaver
- nynorskutgavene ferdigstilles senere enn bokmålsutgavene
- noen skoler har bestilt sent

Vest-Agder fylkeskommune kommenterer: "Det er nødvendig med egen avtale, gjerne flerårig, på leveranse av lærebøker, inngått i god tid før bestilling skal skje, og med avtalte bestillings- og leveringsfrister. Distributør/bokhandlerkjede er likevel prisgitt forlagenes tilbud og produksjon for å kunne tilby bøker i alle fag."

Møre og Romsdal informerer at på grunn av sen inngåelse av avtale og dertil sen bestilling, var ikke læremidlene på plass ved skolestart. De fleste læremidlene skulle imidlertid være levert innen 1. september. De var fornøyde med leverandøren.

Konklusjon

Innkjøpsprosessen og levering av læremidler har gått mye bedre i år enn i 2007. I tillegg til at det ikke har vært noen spesielle logistikkproblemer, har fylkeskommunene lært av erfaringene fra 2007, og fått bedre rutiner for innkjøp.

Likevel har det igjen vært problemer med tilgang til nynorskutgaver ved skolestart, enten de er forsinket, eller ikke kommer i det hele tatt. Dette er en gjentakende utfordring, særlig ved innføring av nye reformer og produksjon av nye læremidler.

Fylkeskommunene oppgir selv at de har kjøpt inn læremidler som ikke foreligger i parallelle utgaver til samme tid. Dette har trolig skjedd i de aller fleste fylker. Det ser imidlertid ut til at bevisstheten rundt kravet i opplæringslovens §9-4 er blitt høyere hos fylkeskommunene. De ser likevel ingen annen utvei. Fylkeskommunene er også avhengig av at bevisstheten rundt dette er meget høy i skolene, og at kravet følges opp ved bestilling av læremidler. Fylkeskommunene bør lage systemer som kan sikre at kravet i opplæringsloven blir fulgt, både i fylkeskommunen og hos bestillerne.

Utdanningsdirektoratet vil komme med et forslag til endring i forskrift til opplæringslovens kap. 17, som omhandler læremidler og skoleeierens ansvar. I forslaget tydeliggjøres ansvaret til skoleeierne. I forbindelse med en eventuell endring, vil Utdanningsdirektoratet følge opp med grundig informasjon til skoleeierne og skolene.

Postadresse:

Postboks 2924 Tøyen, 0608 Oslo

Besøksadresser: Kolstadgata 1, Oslo
Britveien 4, Molde
Parkgata 36, Hamar**Telefon:**

+47 23 30 12 00

Telefaks:

+47 23 30 12 99

E-post:

post@utdanningsdirektoratet.no

Internett:

www.utdanningsdirektoratet.no

Bankgiro:

7694 05 10879

Org.nr.:

NO 970 018 131 MVA